

آشنايی با نهضت بین المللی
صلیب سرخ و هلال احمر

جمعیت هلال احمر
جمهوری اسلامی ایران

آشنايی با نهضت بین المللی صلیب سرخ و هلال احمر

ارکان نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر

نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر بزرگترین شبکه بشردوستانه جهانی است که از افراد آسیب دیده از سوانح و منازعات حمایت کرده و به آنان کمک می‌نماید. نهضت متشکل از تقریباً ۱۰۰ میلیون داوطلب، حامی و کارمند در ۱۹۱ جمیعت ملی می‌باشد که از سه بخش اصلی ذیل تشکیل شده است:

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ (ICRC)

جمعیت‌های ملی (NS)

فدراسیون بین‌المللی جمیعت‌های صلیب سرخ، هلال احمر و کریستال سرخ (IFRC)

۱. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ (ICRC)

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ سازمانی است بیطرف، بیغرض و مستقل که وظیفه بشردوستانه آن حفاظت از زندگی و کرامت قربانیان جنگ و خشونت‌های داخلی و یاری رساندن به آنها می‌باشد. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ هدایت و هماهنگ‌سازی فعالیت‌های امدادی نهضت در منازعات مسلحانه را بر عهده دارد و تلاش می‌نماید با ترویج و تقویت حقوق بین‌الملل بشردوستانه از بروز آلام انسانی جلوگیری و یا از شدت آنها بکاهد.

تاریخچه:

در ۲۴ روزن ۱۸۵۹ میلادی جنگی خونین میان ارتش‌های امپراتوری اتریش و امپراتوری فرانسه در محلی بنام سولفورینو در شمال ایتالیا در گرفت و در مدت ۱۶ ساعت تبرد چهل هزار نفر کشته و مجروح شدند. مجروحین زیادی بدون کمک و رسیدگی در صحنه جنگ افتاده بودند.

این حادثه تاثیر شگرفی بر هائزی دونان، تاجر سوئیسی که به قصد تجارت از شهر سولفورینو در شمال ایتالیا عبور می‌کرد گذاشت به نحوی که پس از بازگشت به سوئیس کتابی تحت عنوان "خاطرات سولفورینو" چاپ نمود که در آن دو موضوع ذیل مطرح گردیده بود:

ایجاد گروههایی از داوطلبان در هر کشور در زمان صلح که برای کمک به مجروهان در زمان جنگ آماده باشند.

متلاعدها کشورها برای پذیرش ایده حمایت از اشخاص کمک رسان و مجروهین در صحنه نبرد.

نخستین پیشنهاد به ایجاد جمیعت‌های ملی انجامید و پیشنهاد دوم راه را برای تدوین کتوانسیون ژنو ۱۸۶۴ گشود که مبنای کتوانسیون‌های ژنو ۱۹۴۹ بود و اکنون از سوی تمامی دولت‌ها پذیرفته شده‌اند.

متلاعقهای پیشنهادات در سال ۱۸۶۳ دونان به اتفاق ۵ تن از شهروندان ژنو، کمیته بین‌المللی امداد به زخمیان را تاسیس نمود که پس از مدتی این کمیته به کمیته بین‌المللی صلیب سرخ تغییر نام داد. سپس مؤسسین کمیته در صدد برآمدند تا افکار مطرح شده در کتاب دونان را جامه عمل بپوشانند از این‌رو در پاسخ به دعوت این افراد ۱۶ دولت و ۴ مؤسسه نمایندگان خود را به کنفرانس بین‌المللی ۱۸۶۳ در ژنو اعزام نمودند و در همین کنفرانس بود که نشان صلیب سرخ بر زمینه سفید تصویب گردید. در حقیقت سال ۱۸۶۳ سال تاسیس کمیته بین‌المللی صلیب سرخ شناخته می‌شود. به منظور تدوین حمایت از خدمات پزشکی در صحنه نبرد و به رسمیت شناختن کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، دولت سوئیس در سال ۱۸۶۴ کنفرانس دیپلماتیکی برگزار نمود که در آن نمایندگان ۱۲ دولت شرکت کردند و معاهده‌ای را با عنوان کتوانسیون ژنو برای بهبود شرایط مجروهان و نیروهای مسلح در میدان نبرد تصویب نمودند.

بر طبق اساسنامه کمیته بین‌المللی صلیب سرخ اعضای اصلی آن از میان شهروندان سوئیسی انتخاب می‌شوند و بر طبق اساسنامه وظایف این کمیته به شرح ذیل می‌باشد:

الف حفظ و اشاعه اصول بنیادین نهضت

ب شناسایی جمعیت‌های ملی تازه تاسیس و تضمین اجرای شرایط شناسایی

ج اتخاذ وظایف محوله براساس کتوانسیون‌های ژنو در خصوص اعمال حقوق بین‌الملل بشرط‌دانه در منازعات مسلحانه

د تضمین کمکرسانی به قربانیان غیرنظمی و نظامی در مخاصمات مسلحانه و سایر درگیری‌های داخلی

هـ تضمین عملیات آزادسازی مرکزی جستجو

و کمک به آموزش پرسنل پزشکی چهت ارائه خدمات پزشکی نظامی و غیرنظامی به هنگام مخاصمات مسلحانه و آماده‌سازی تجهیزات پزشکی با همکاری جمعیت‌های ملی

ز انجام فعالیت چهت شناسایی و اشاعه حقوق بین‌الملل بشرط‌دانه قابل اعمال در منازعات مسلحانه

ح اجرای وظایف محوله به کمیته براساس تصمیمات کنفرانس بین‌المللی

نمایندگان کمیته بین‌المللی صلیب سرخ براساس کتوانسیون‌های ژنو از اردوگاه‌ها، زندان‌ها و سایر اماکنی که ممکن است اسرای جنگی در آن نگهداری شوند بازدید بعمل می‌آورند. هدف آنان از این بازدیدها بررسی شرایط فیزیکی و روانی بازداشتگاه‌ها و ارائه خدمات امدادی به اسرا، بازداشت شدگان و خانواده آنان می‌باشد. آنان همچنین مسائل بهداشت عمومی ناشی از منازعات و درگیری‌ها را مدنظر قرار داده و از این‌رو خدمات فیزیوتراپی و توانبخشی به معلولان ناشی از درگیری‌ها و منازعات مسلحانه ارائه می‌نمایند.

۲. جمیعت‌های ملی

جمعیت‌های ملی واحدهای اساسی و اجرایی نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر می‌باشند. آنها فعالیت‌های بشردوستانه خود را مطابق با اساسنامه و قوانین ملی خود و براساس اصول بنیادین نهضت به انجام می‌رسانند. جمیعت‌های ملی بعنوان معین مقامات دولتی کشورهای خود در زمینه های بشردوستانه فعالیت کرده و طیفی از خدمات از جمله برنامه‌های امدادی، بهداشتی و اجتماعی را ارائه می‌دهند.

جمعیت‌های ملی در کشورهای متعدد سازمان‌های ملی مستقل هستند که فعالیت‌هایشان بر اصل داوطلبی قرار دارد. کاهش آلام انسانی، ترویج بهداشت و سلامت، پیشگیری از سوانح و برنامه‌های مربوط به آموزش، بهداشت و رفاه اجتماعی از مهمترین عرصه‌های فعالیت‌های آنان محسوب می‌گردد. جمیعت‌های ملی پس از احراز شرایط شناسایی از سوی کمیته بین‌المللی صلیب سرخ به عنوان یک جمیعت ملی دارای شرایط شناسایی به فدراسیون بین‌المللی معرفی شده و در نهایت در مجمع عمومی فدراسیون بین‌المللی به عنوان جمیعت ملی تازه تأسیس شده به رسمیت شناخته خواهد شد.

شرایط شناسایی جمیعت‌های ملی

بر حسب اساسنامه نهضت، شرایط ذیل برای به رسمیت شناخته شدن یک جمیعت ملی باید وجود داشته باشد:

- ۱ ایجاد جمیعت ملی در سرزمین یک دولت مستقل
- ۲ جمیعت ملی در آن کشور تنها جمیعت ملی موجود باشد.
- ۳ جمیعت ملی موردنظر از سوی دولت قانونی آن کشور و بر اساس کتوانسیون‌های ژنو و قوانین ملی بعنوان یک جمیعت امدادی داوطلبانه معین مقامات دولتی در حوزه بشردوستانه به رسمیت شناخته شود.
- ۴ جایگاه مستقلی در کشور داشته باشد به نحوی که امکان اقدام براساس اصول بنیادین نهضت برای جمیعت فراهم گردد.
- ۵ از یک علامت مشخصه و متمایز منطبق با کتوانسیون‌های ژنو و پروتکل‌های الحاقی آن استفاده نماید.
- ۶ سازماندهی جمیعت ملی به گونه‌ای باشد که امکان اجرای وظایف محوله به جمیعت برحسب اساسنامه خود را داشته باشد. (از جمله آمادگی در هنگام صلح و منازعات مسلحانه)
- ۷ امکان بسط فعالیت‌های جمیعت ملی در تمامی قلمرو سرزمین خود
- ۸ به کارگیری اعضاء داوطلب و کارمندان بدون هیچگونه جهت‌گیری نژادی، جنسیتی، طبقاتی، مذهبی و یا سیاسی.
- ۹ داشتن تطابق با بخش‌های نهضت و همکاری با آنها
- ۱۰ رعایت اصول بنیادین نهضت و سرلوحه قرار دادن آنها و همچنین اصول حقوق بین‌الملل بشردوستانه در فعالیت‌های خود.

اساستنامه فدراسیون، حقوق و وظایفی را برای جمیعت‌های ملی در نظر گرفته است که عبارتند از:

حقوق

در مجمع عمومی نماینده داشته و در آن شرکت نمایند.

جهت عضویت در ارکان اساستنامه‌ای فدراسیون کاندید گردند.

از فدراسیون بخواهند که بعنوان نماینده آنها در سایر سازمان‌های بین‌المللی از حقوق آنان دفاع نماید.

به صورت گروهی و یا فردی به مجمع عمومی و یا دیگر ارکان فدراسیون پیشنهاد ارائه کنند.

امکان برقراری ارتباط مستقیم با فدراسیون را داشته باشند.

وظایف

- از پیگیری اهداف کلی فدراسیون حمایت نموده و تصمیمات مجمع عمومی و شورای نمایندگان را به اجرا در آورند.
- اصول بنیادین نهضت را در فعالیت‌های خود رعایت کرده و اطمینان حاصل کنند که این اصول در جمعیت تقدیم نمی‌شوند.
- حق عضویت خود را به فدراسیون پردازند.
- دبیر کل فدراسیون را از هرگونه اصلاح در اساسنامه خود مطلع سازند.

همانگونه که بیان گردید انتخاب یک علامت مشخصه و متمایز بر طبق کنوانسیون‌های ژنو و پروتکل‌های الحاقی آن از جمله شرایط لازم برای شناسایی یک جمیعت ملی است. موضوع علامت از جمله موضوعات مهمی است که سعی می‌گردد به اختصار تاریخچه و روند انتخاب علائم مصوب در کنوانسیون‌های ژنو و پروتکل‌های الحاقی آن شرح داده شود.

علام مصوب کنوانسیون های زنو و پروتکل های الحاقی آن (صلیب سرخ، هلال احمر، شیر و خورشید سرخ و کریستال سرخ)

پذیرش علامت متمایز واحدی که بتواند بیانگر حمایت از واحدهای خدمات پزشکی متعلق به نیروهای مسلح، داولطلبان کمکرسانی و قربانیان مخاصمات مسلح‌خانه باشد، یکی از اهداف اصلی کمیته پنج نفره‌ای بود که در فوریه ۱۸۶۷ برای مطالعه پیشنهادات دونان گرد هم آمدند. این کمیته که بعداً به نام کمیته بین‌المللی صلیب سرخ نامیده شد، علامت یا نشانی را برگزید که تحت عنوان علامت صلیب سرخ نامیده می‌شود.

علامت مورد نظر این کمیته می‌باید ساده بوده و از فاصله دور قابل شناسایی و برای همگان شناخته شده باشد به همین جهت کنفرانس دیپلماتیک سال ۱۸۶۴، نشان صلیب سرخ در زمینه سفید که بر عکس رنگ‌های پرچم سوئیس بود را برگزید.

در سال ۱۸۷۶ دولت عثمانی بجای استفاده از نشان صلیب سرخ از معکوس رنگ‌های پرچم خود یعنی هلال قرمز در زمینه سفید برای جمعیت ملی خود استفاده کرد و در عین حال پذیرفت که به علامت صلیب سرخ که توسط طرف دیگر استفاده می‌شود، احترام بگذارد. بعدها بسیاری از کشورهای اسلامی علامت هلال احمر را به عنوان نشان جمعیت ملی خود به کار برداشتند. اما این علامت در برگسرنده مفهوم مذهبی برای کشور استفاده کننده نیست به عنوان مثال دو کشور مسلمان اندونزی و لبنان از هلال احمر استفاده نمی‌کنند.

در دوران پادشاهی ناصرالدین شاه قاجار بود که برای نخستین بار، ایرانیان جهت پیوستن به کنوانسیون‌های بین‌المللی در خصوص تشکیلات بین‌المللی صلیب سرخ، تلاش نمودند. در دسامبر ۱۸۷۴، دولت ایران کنوانسیون مصوب ۱۸۶۴ زنوز را پذیرفت. اما سال‌ها پس از این پذیرش، هیچ اقدامی جهت تاسیس موسسه و یا سازمانی که عامل اجرایی این کنوانسیون در ایران باشد، صورت نگرفت. در سال ۱۹۰۶، عبدالاصمد ممتاز‌السلطنه، وزیر مختار وقت ایران در پاریس، عنوان نماینده ایران در سومین کنفرانس بین‌المللی صلیب سرخ در زنوز، شرکت نمود و توائیست موققیت چشمگیری را در این کنفرانس برای ایران اخذ نماید. وی موافقت کنفرانس را در پذیرش نشان شیروخورشید سرخ به عنوان نشان رسمی دولت ایران برای جمعیت خود کسب نمود. چند سال بعد نیز این نشان مورد تایید کنفرانس دیپلماتیک صلیب سرخ در زنوز قرار گرفت.

به هر جهت، در سال ۱۹۲۳ م/ ۱۳۰۱ ش، با کوشش‌های فراوان دکتر امیراعلم، اقداماتی برای تاسیس شیروخورشید سرخ با حمایت دولت صورت گرفت. در همین سال بود که دکتر امیراعلم مقررات وضع شده صلیب سرخ جهانی برای جمعیت‌ها را ترجمه و در اختیار احمد شاه قاجار، پادشاه وقت قرار داد تا وی پس از مطالعه آن، مقدمات تشکیل جمعیت را فراهم نماید. بر اساس این متن ترجمه شده، اساسنامه جمعیت شیروخورشید سرخ ایران تهیه و در اسفند ۱۳۰۱ شمسی به امضای ولیعهد، محمدحسن میرزا قاجار رسید. نخستین جلسه رسمی کمیته مرکزی جمعیت در مرداد ماه سال ۱۳۰۲ تشکیل گردید. در سال ۱۳۰۸ ش. بود که کنفرانس دیپلماتیک زنوز، نشان شیروخورشید سرخ را در کنار نشان‌های هلال احمر و صلیب سرخ، به عنوان نشان امدادی و دارای مصونیت در میادین نبرد به رسمیت شناخت.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، بنابر تقاضای دولت جمهوری اسلامی ایران نام جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران به جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی تغییر یافت. در سال ۱۳۵۹ دولت ایران به دولت سوئیس (مرجع نگهدارنده استناد کنوانسیون‌های چهار گانه ۱۹۴۹ آژنو) اطلاع داد که در کارهای امدادی و خیریه به جای علامت شیر و خورشید از علامت هلال احمر، استفاده خواهد کرد. در نتیجه در اجلاس مجمع عمومی اتحادیه بین‌المللی جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال احمر و شیر و خورشید سرخ ایران که در مانیل برگزار شد، نام و علامت شیر و خورشید سرخ از اساسنامه و آئین نامه اتحادیه حذف گردید و سپس در بیست و پنجمین کنفرانس بین‌المللی در سال ۱۹۸۶ نام و علامت شیر و خورشید سرخ از اساسنامه و آئین نامه نهضت حذف گردید.

هر سه علامت صلیب سرخ، هلال احمر و شیر و خورشید سرخ در کنوانسیون‌های ژنو تحت عنوان علامت "ممیز" نام برده شده‌اند.

در فاصله تصویب علامت شیر و خورشید سرخ تا سال ۲۰۰۵ مبارزات و مباحثات بسیاری در خصوص یک علامت تمیز دهنده دیگر میان جمعیت‌های ملی وجود داشت اما به واسطه چالش‌های حقوقی و قانونی در این خصوص هیچ علامت دیگری مورد تصویب قرار نگرفته بود. نهایتاً در سال ۲۰۰۵ و پس از یکسری گفتگوهای فشرده سیاسی طی کنفرانس دیپلماتیک "تشان کریستال سرخ" بعنوان علامت حمایتی دیگر مورد تأیید قرار گرفت.

همانگونه که بیان گردید قدمت علامت بیش از یک قرن است و در این مدت بعنوان نماد حمایتی عمل می‌نماید. در حقیقت علامت به دو صورت "ابزار حمایتی" و "ابزار تشخیصی" عمل می‌کند.

عنوان یک ابزار حمایتی در زمان مخاصمات مسلحانه، واحدهای خدمات پزشکی و کارکنان مذهبی نیروهای مسلح، بیمارستان‌های غیرنظامی، کارکنان پزشکی واحدها و وسایل حمل و نقل جمعیت‌های ملی و تمامی واحدها و وسایل پزشکی غیرنظامی و جمعیت‌های کمکرسان مجاز و به رسمیت شناخته شده حق استفاده از علامت را دارند.

در زمان صلح خدمات پزشکی و کارکنان مذهبی نیروهای مسلح دولتها و واحدها و وسایل حمل و نقل پزشکی جمعیت‌های ملی می‌توانند از علامت بعنوان یک ابزار حمایتی استفاده کنند.

عنوان یک ابزار تشخیصی در زمان مخاصمات مسلحانه، جمعیت‌های ملی، فدراسیون بین‌المللی و کمیته بین‌المللی صلیب سرخ و در زمان صلح علاوه بر این سه مورد آمبولانس‌ها و ایستگاه‌های کمک‌های اولیه مجاز به استفاده از علامت هستند.

۳. فدراسیون بین‌المللی جمیعت‌های صلیب سرخ، هلال احمر و کریستال سرخ

فدراسیون بین‌المللی یک سازمان بشردوستانه مستقل و به دور از هرگونه جهت‌گیری سیاسی، قومی و مذهبی است که خلیفه آن هدایت و هماهنگ ساختن کمک‌های امدادی به قربانیان سوانح طبیعی و ساخت دست بشر است. فدراسیون بین‌المللی پس از پایان جنگ جهانی اول یعنی در سال ۱۹۱۹ در شهر پاریس تحت عنوان لیگ جمیعت‌های صلیب سرخ تأسیس گردید زیرا که وقوع جنگ نیاز به همکاری میان جمیعت‌های ملی را نشان داده بود. این جمیعت‌ها از طریق فعالیت‌های بشردوستانه خود موجب گردیده بودند میلیون‌ها داوطلب به سوی آن جمع شده و مجموعه عظیمی از تخصص و انگیزه به وجود آید که اروپای ویران شده از جنگ نمی‌توانست به راحتی از وجود چنین منبع ارزشمندی چشم پوشی نماید.

در این میان هنری دیویسون، رئیس شورای جنگ صلیب سرخ آمریکا پیشنهاد کرد سازمانی بین‌المللی مشکل از جمیعت‌های ملی تأسیس گردد. که در نهایت در ۱۵ می ۱۹۱۹ لیگ جمیعت‌های صلیب سرخ با حضور جمیعت‌های ملی بریتانیا، فرانسه، زبان، ایتالیا و آمریکا تشکیل گردید. این لیگ تا سال ۱۹۸۳ به کار خود ادامه داد و در این سال نامش به لیگ جمیعت‌های صلیب سرخ و هلال احمر تغییر یافت و در نهایت در نوامبر ۱۹۹۱ فدراسیون بین‌المللی جمیعت‌های صلیب سرخ و هلال احمر عنوان تازه آن شد. در حال حاضر ۱۹۱ جمیعت ملی عضو فدراسیون می‌باشد.

فدراسیون بین‌المللی بزرگترین سازمان بشردوستانه جهان است که دبیرخانه آن در ژنو قرار دارد و بر طبق اساسنامه خود وظایفش به شرح ذیل می‌باشد:

الف - ارائه خدمات به جمیعت‌های ملی

- هدایت و هماهنگ‌سازی فعالیت‌های جمیعت‌های ملی و ارائه کمک به هر یک از جمیعت‌های ملی بنا به درخواست آنها
- ترغیب و ترویج کشورها به تاسیس و ایجاد یک جمیعت ملی مستقل و به رسمیت شناخته شده
- امدادرسانی به قربانیان سوانح
- کمک به جمیعت‌های ملی در آمادگی سوانح و امداد و سازمان‌دهی اقدامات امدادی آنها در عملیات بین‌المللی
- ترغیب و هماهنگ ساختن مشارکت جمیعت‌های ملی در فعالیت‌های مرتبط با هدایت و سلامت عمومی و ترویج رفاه اجتماعی با همکاری مقامات دولتی مربوطه

ب - فعالیت‌های بشردوستانه

- امدادرسانی به روش‌های قابل دسترس به تمامی اشخاص متأثر از سوانح ساماندهی، هماهنگی و اقدامات امدادی بین‌المللی مسـتـقـيم مطابق با اصول و قواعد امداد سوانح صلیب سرخ و هلال احمر مصـوب کنفرانس بین‌المللی
- امدادرسانی به قربانیان مخاصمات مسلحانه، کمکرسانی در جهت ترویج و توسعه حقوق بین‌الملل بشردوستانه و ترویج این حقوق و اصول بنیادین مطابق با تأوفقات حاصله با ارکان نهضت
- حضور و نمایندگی از سوی جمیعت‌های ملی در عرصه بین‌المللی
- انجام سایر وظایف تفویض شده از سوی مجمع عمومی فدراسیون بین‌المللی
- انجام تعهدات تفویض شده توسط کنفرانس بین‌المللی

ارکان فدراسیون بین‌المللی

ارکان اساسنامه‌ای فدراسیون بین‌المللی عبارتند از:

مجمع عمومی

هیئت حاکمه

ریاست فدراسیون

مجمع عمومی

عالیترین رکن تصمیم‌گیری فدراسیون است که هر دو سال یکبار تشکیل جلسه می‌دهد و متشکل از نمایندگان تمامی جمیعت‌های ملی است. مهمترین وظایف مجمع عمومی عبارتند از:

تعیین سیاست‌های کلی حاکم بر فدراسیون بین‌المللی و جمیعت‌های ملی

اتخاذ تصمیم در خصوص پذیرش جمیعت‌های ملی

انتخاب رئیس فدراسیون بین‌المللی

انتخاب ۴ جمیعت ملی (از هر منطقه جغرافیایی فدراسیون یک نفر) برای احراز پست نایب رئیسی فدراسیون بین‌المللی

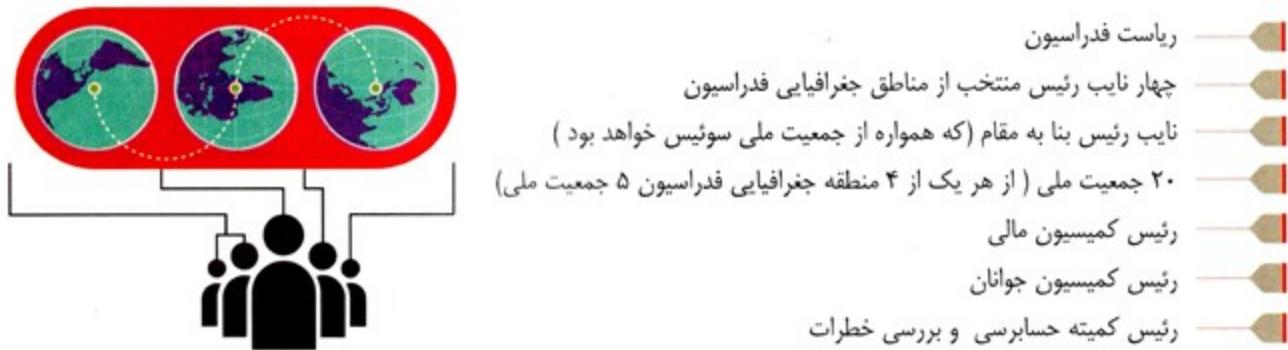
انتخاب جمیعت‌های ملی عضو هیئت حاکمه

- انتصاب اعضای کمیسیون‌ها و کمیته‌های اساسنامه‌ای
- تعیین بازرسان خارجی بنا بر توصیه هیئت حاکمه
- تصویب برنامه‌ها، بودجه و گزارشات مالی فدراسیون بین‌المللی بنا بر توصیه هیئت حاکمه
- تصویب میزان حق عضویت جمعیت‌های ملی بنا بر توصیه هیئت حاکمه و کمیسیون مالی
- اصلاح اساسنامه و رویه‌های اجرایی و تصویب هر گونه قانون لازم برای اجرای اساسنامه
- تصمیم‌گیری در مورد پیشنهادات ارائه شده از سوی جمعیت‌های ملی، هیئت حاکمه و دیگر ارکان فدراسیون بین‌المللی
- لحاظ نمودن گزارش‌های هیئت حاکمه و دیگر کل
- تأثید و تصویب موافقنامه‌های منعقده با کمیته بین‌المللی صلیب سرخ و سایر سازمان‌ها و موسسات بین‌المللی که برای جمعیت‌های ملی ایجاد تعهد نمایند.
- تصمیم‌گیری در مورد انتقال ستاد فدراسیون بین‌المللی

قابل ذکر است هر جمعیت ملی تنها دارای یک حق رای در مجمع عمومی است و حضور اکثریت مطلق جمعیت‌های ملی در مجمع عمومی برای انتخاب ریاست فدراسیون الزامی می‌باشد.

هیئت حاکمه

هیئت حاکمه که در فواصل زمانی میان مجمع عمومی فعالیت می‌نماید به طور عادی دو بار در سال تشکیل جلسه می‌دهد و از اختیار اتخاذ برخی تصمیم‌ها برخوردار می‌باشد. هیئت حاکمه متشكل است از :

هیئت حاکمه برای رسیدگی به موضوعاتی که از اهمیت بالایی برای جمعیت‌های ملی برخوردار می‌باشد گروه‌های کاری تشکیل می‌دهد.

مهمنترین وظایف هیئت حاکمه به شرح ذیل می‌باشند:

- ۱ تصمیم‌گیری در مورد هرگونه موضوع اساسنامه‌ای و محوله از سوی مجمع عمومی به هیئت حاکمه
- ۲ انتصاب و عزل دبیر کل فدراسیون بین‌المللی
- ۳ تعیین سیاست‌ها برای عرصه‌های مختلف فعالیت فدراسیون بین‌المللی و جمعیت‌های ملی
- ۴ تفسیر تصمیمات مجمع عمومی و ارائه توصیه و رهنمود به ریاست و دبیر کل فدراسیون در تصمیمات مجمع عمومی
- ۵ نظارت بر اجرای وظایف محوله به فدراسیون بین‌المللی
- ۶ تدوین دستور کار موقت مجمع عمومی
- ۷ ارائه پیشنهاد و توصیه به مجمع عمومی
- ۸ ارائه اسمی اعضای پیشنهادی کمیته انتخاباتی به مجمع عمومی
- ۹ بررسی هرگونه موضوع مرتبط به اجرای وظایف فدراسیون بین‌المللی و ارائه توصیه و پیشنهاد در این خصوص به مجمع عمومی.
- ۱۰ ارائه گزارش در خصوص فعالیت‌ها و گزارشات مالی که از سوی دبیر کل و کمیسیون مالی ارائه می‌گردد و ارائه آن به مجمع عمومی جهت تصویب نهایی.
- ۱۱ تأیید موافقنامه‌های کلی با کمیته بین‌المللی صلیب سرخ و دیگر نهادها و سازمان‌های بین‌المللی که احتیاج به تأیید مجمع عمومی نداشته باشند.
- ۱۲ پذیرش موقت جمعیت‌های ملی
- ۱۳ تصویب انتخاب کاندیداهای احرار پست معاون دبیر کل و یا مدیران
- ۱۴ تصویب ساختار دبیرخانه فدراسیون بین‌المللی که از سوی دبیر کل پیشنهاد شده باشد.

ریاست فدراسیون

رئیس فدراسیون عالیترین شخصیت فدراسیون بین‌المللی است که در قبال مجمع عمومی پاسخگو خواهد بود. ریاست فدراسیون باید تضمین نماید که فدراسیون بین‌المللی اهداف کلی خود را همانگونه که در اسناده مطرح گردیده دنبال می‌نماید. ریاست فدراسیون تحت نظر مجمع عمومی و هیئت حاکمه فعالیت می‌نماید تا کلیه امور فدراسیون بین‌المللی از جمله فعالیت‌های دیرکل را هدایت نماید.

ریاست جمعیت باید در تمامی نشستهای هیئت حاکمه و مجمع عمومی حضور داشته و وضعیت فدراسیون بین‌المللی را جهت بازبینی به مجمع عمومی ارائه نماید. در ضمن ارائه گزارش در خصوص بازرسان مستقل بین‌المللی به رسمیت شناخته شده به هیئت حاکمه و مجمع عمومی از دیگر وظایف ریاست فدراسیون محسوب می‌گردد. ریاست فدراسیون می‌تواند بخشی از وظایف خود را به هر یک از نواب خود تفویض نماید.

نواب رئیس فدراسیون بین‌المللی می‌تواند از سوی ریاست فدراسیون به طور فردی یا گروهی فراخوانده شوند تا به وی در انجام فعالیت‌هایش کمک نمایند. نواب رئیس منتخب می‌باید ارتباط میان حاکمیت و مجمع عمومی و همچنین هیئت حاکمه و جمعیت‌های ملی را تضمین نمایند. ترویج تصمیمات مجمع عمومی و هیئت حاکمه به ویژه در مناطق انتخابی خود از دیگر وظایف نواب رئیس می‌باشد.

کمیسیون‌ها و کمیته‌های اساسنامه‌ای فدراسیون بین المللی

کمیسیون‌ها و کمیته‌های فدراسیون بین المللی عبارتند از :

کمیسیون مالی

کمیسیون جوانان

کمیته میانجی‌گری و تطابق

کمیته انتخاباتی

کمیته حسابرسی و بررسی خطرات

قابل ذکر است کمیسیون‌ها و کمیته‌های فوق الذکر نقش مشورتی دارند.

کمیسیون مالی مشکل از ۵ عضو و یک رئیس، کمیسیون جوانان مشکل از ۸ عضو و یک رئیس، کمیته میانجی‌گری و تطابق مشکل از ۱۲ عضو و یک رئیس،

کمیته انتخاباتی مشکل از ۴ عضو و یک رئیس و کمیته حسابرسی و بررسی خطرات مشکل از ۵ عضو و یک رئیس می باشند.

استراتژی‌های فدراسیون بین‌المللی جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال احمر

استراتژی ۲۰۱۰

استراتژی ۲۰۱۰ راهنمای اقدامات فدراسیون طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۰۰ بوده است. استراتژی، ۳ راستای راهبردی را برای فدراسیون و جمعیت‌های ملی تعریف می‌کند تا این منظور به ماموریتی مشترک که همانا "بهبود زندگی مردم آسیب‌پذیر با بسیج توان انسانیت" بود دست یابد.

در استراتژی ۲۰۲۰ فعالیت‌های فدراسیون حول ۴ عرصه محوری دور می‌زنند که عبارتند از:

- ۱ ترویج ارزش‌ها و اصول بشردوستانه
- ۲ پاسخ به سوانح
- ۳ آمادگی در برابر سوانح
- ۴ بهداشت و مراقبت در اجتماع

استراتژی ۲۰۱۰ توسط مجمع عمومی در سال ۱۹۹۹ به تصویب رسید که نتیجه فرآیندی دو ساله از مشورت با جمعیت‌های ملی بود.

۲۰۲۰ استراتژی

فدراسیون بین‌المللی برای انجام اقدامات خود و جمیعت‌های ملی جهت هر بازه زمانی ده ساله، استراتژی به رشته تحریر در می‌آورد که آخرین آن استراتژی ۲۰۲۰ است.

استراتژی ۲۰۲۰ راهنمای اقدامات فدراسیون و جمیعت‌های ملی در طی سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۱۰ می‌باشد. در استراتژی ۲۰۲۰ سه هدف استراتژیک به شرح ذیل منظور شده است:

- ۱ نجات زندگی افراد، حفاظت از معاش آنها و تقویت بازتوانی پس از سوانح و بحران‌ها
- ۲ ممکن ساختن زندگی سالم و ایمن
- ۳ ترویج جامعه شمولی و ارتقاء فرهنگ صلح و عاری از خشونت

در استراتژی ۲۰۲۰ براساس سه هدف استراتژیک فوق سه اقدام تواناساز ذیل در نظر گرفته شده است:

- ایجاد جمیعت‌های ملی صلیب سرخ و هلال احمر قدرتمند
- پیگیری دیپلماسی بشردوستانه به منظور پیشگیری و کاهش آسیب‌پذیری در دنیای جهانی شده
- عملکرد مؤثر در شان فدراسیون بین‌المللی

در استراتژی ۲۰۲۰، **مردم، درستی، مشارکت، گوناگونی، راهبری و نوآوری** به عنوان ۶ ارزش شناخته شده‌اند.

بازبینی استراتژی ۲۰۲۰

با گذشت ۵ سال از انتشار استراتژی ۲۰۲۰ فدراسیون بین‌المللی جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال احمر کارگروهی را برای بازبینی میان - مدت این استراتژی تشکیل داد که هدف آن ارزیابی مستقل از دستاوردهای فدراسیون بین‌المللی و همچنین جمعیت‌های ملی در خصوص اهداف استراتژی ۲۰۲۰ بود. متعاقب انجام بازبینی میان - مدت ۴ عرصه که در استراتژی بدان پرداخته نشده بود و یا به عبارت دیگر ۴ عرصه دارای شکاف در استراتژی ۲۰۲۰ مشخص گردید که عبارت بودند از:

- ─ بخش آموزش
- ─ خدمات مربوط به خون
- ─ سالمندان
- ─ خشونت‌های مبنی بر جنسیت و خشونت‌های داخلی

کارگروه بازبینی استراتژی ۲۰۲۰ پس از بررسی موارد در نهایت ۹ توصیه ارائه نمود که عبارتند از:

- ۱ ایجاد جمعیت‌های ملی قدرتمند
- ۲ تقویت توسعه سازمانی فدراسیون بین‌المللی جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال احمر
- ۳ گسترش استفاده از برنامه ارزیابی ظرفیت سازمانی فدراسیون (OCAC) و اصلاح و تعدیل آن
- ۴ تقویت همکاری بین‌المللی برای پاسخگویی اضطراری
- ۵ تضمین آمادگی جمعی

- همسوسی بیشتر برنامه ریزی جمیعت‌های ملی با استراتژی ۲۰۲۰
- تعیین اهداف در سطح فدراسیون چهت دستیابی به آن هاتا سال ۲۰۲۰
- همسوسی برنامه و بودجه دیرخانه فدراسیون بازبینی میان مدت استراتژی
- ارتباطات مطمئن در خصوص هویت، نقش و رسالت صلیب سرخ و هلال احمر

۵

۷

۸

۹

این کارگروه اولویت‌های اجرای این استراتژی را تا سال ۲۰۲۰ به شرح ذیل برگزیده است:

- آمادگی و پاسخگویی به سوانح و بحران‌ها
- کاهش خطر سوانح
- داوطلبان و جوامع
- ناظارت و ارزیابی
- سیستم مدیریت سانحه
- اقدام جوانان
- وضعیت معین جمیعت‌های ملی
- مدافعه‌گری / دیپلماسی بشردوستانه

۲۰۳۰ استراتژی

استراتژی ۲۰۳۰ فدراسیون بین‌المللی جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال احمر نه تنها چیستی فعالیت فدراسیون را با تغییر رویرو می‌سازد بلکه چگونگی فعالیت فداراسیون رانیز دستخوش تحول قرار می‌دهد. این استراتژی که در مجمع عمومی سال ۲۰۱۹ به تصویب می‌رسد پیشنهاد می‌کند تارهبری و تصمیم‌گیری به سطح محلی ترین اجتماعات تغییر یابد. اندیشیدن فراتر از مرزهای صلیب سرخ و هلال احمر از طریق دخیل ساختن نقش آفرینان و شرکای کاری بیشتر از اولویت‌های این استراتژی است.

این استراتژی ۵ چالش جهانی و هفت دگرگونی را به عنوان تغییرات جهان امروز بیان می‌دارد.

در این استراتژی توضیح داده می‌شود که تغییرات دنیای امروز چگونه می‌توانند هم تهدید و هم فرصت برای بشریت و فعالیت‌های بشردوستانه بوده و جمعیت‌های ملی چه رویکردهای نوینی را برای مقابله با چالش‌های فرا رومی توانند اتخاذ نمایند. بدیهی است با شکل‌گیری تغییرات در چالش‌های دنیای امروزی، جمعیت‌های ملی نیز الزام به تغییر رویکردهای خود نسبت به این چالش‌ها دارند.

استراتژی ۲۰۳۰

چارچوبی برای تغییر

۷ دگرگونی

نقش آفرینان قدرتمند محلی

یک شبکه توزیع شده

یک سازمان قابل اعتماد

داوطلبی و جوانان

اقدامات تأثیرگذار پژوهش و ساخت

تغییر شکل دیجیتالی

تأمین بودجه و سرمایه برای آینده

۵ چالش جهانی

تغییرات اقلیمی

بحران و سوانح

سلامت

مهاجرت و هویت

ارزش، قدرت و شمولیت

نگاهی اجمالی به توافق‌نامه سویل ۱۹۹۷

توافقنامه سویل ۱۹۹۷ که عنوان کامل آن توافق در خصوص سازماندهی فعالیت‌های بین‌المللی ارکان نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر می‌باشد، در ۲۶ نوامبر ۱۹۹۷ به موجب قطعنامه شورای نمایندگان به تصویب رسید. از نظر ساختار، توافق‌نامه مذبور از یک مقدمه و چهار بخش که مجموعاً مشتمل بر یازده ماده می‌باشد، تشکیل شده است. بخش اول (مواد ۱ تا ۴) به قلمرو و حیطه اجرایی توافق‌نامه، موضوع و هدف آن، اصول راهنمایی و اصول مدیریت (نقش راهبر و سازمان راهبر در عملیات امدادرسانی) پرداخته است. بخش دوم (مواد ۵ و ۶) به مقوله سازماندهی عملیات امدادرسانی بین‌المللی و همچنین مسئولیت‌های مربوط به مدیریت کلی و هماهنگی عملیات‌های امدادرسانی بین‌المللی در چارچوب نهضت پرداخته است؛ بدین طریق که در مخاصمات مسلحانه نقش راهبر به عهده کمیته بین‌المللی صلیب سرخ گذاشته شده است و در سوانح طبیعی نقش راهبر به عهده فدراسیون بین‌المللی و جمعیت ملی سانحه‌دیده گذاشته است. بخش سوم توافق‌نامه (مواد ۷ تا ۹) که به طور کلی به موضوع تقویت نهضت اختصاص یافته است، مسایل مربوط به توسعه جمعیت‌های ملی، همکاری کارکردی بین ارکان نهضت و مقوله ارتباطات، اصول بنیادین و حقوق بین‌الملل بشردوستانه را مورد توجه قرار داده است و نهایتاً بخش پایانی و چهارم (مواد ۱۰ و ۱۱) به بحث اجرای توافق‌نامه و مقررات نهایی مربوط به آن پرداخته است.

در ارتباط با اهداف این توافق‌نامه باید به موارد ذیل به عنوان مهمترین آنها اشاره نمود که به اختصار عبارتند از:

از آن‌های پاسخگویی مؤثرتر به نیازهای بشردوستانه با استفاده بهینه از منابع نهضت:

افزایش و بهبود احترام بیشتر به اصول اساسی نهضت و حقوق بین‌المللی بشردوستانه؛

ایجاد نهضت توانمند بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر و همچنین تبادل دانش و اطلاعات؛

آگاهی از نگرانی‌ها و چالش‌ها، تدوین مناسب راهکارهای مربوط به وظایف و مسؤولیت‌ها و

لازم به ذکر است که توافق‌نامه سویل در حال حاضر جزو استناد بالادستی نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر محسوب می‌شود و کلیه ارکان نهضت به مفاد آن در اجرای عملیات‌های امدادرسانی بین‌المللی به ویژه تقسیم کار و وظیفه‌ای که در این سند انجام شده است، پایبند هستند.

ارکان قانونی نهضت

نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر دارای سه رکن قانونی است که چارچوب‌های اصلی تفکر و فعالیت‌های آن را تعیین می‌کنند.

ارکان قانونی نهضت عبارتند از:

کنفرانس بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر

شورای نمایندگان نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر

کمیسیون دائمی صلیب سرخ و هلال احمر

۱. کنفرانس بین‌المللی

کنفرانس بین‌المللی عالیترین رکن تصمیم‌گیری نهضت است و مجمعی است برای بحث درباره امور مورد علاقه مشترک دولتها و نهضت.

کنفرانس بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر، هیئت‌های نمایندگی ذیل را از درون نهضت و نیز از دول امضاء کننده قراردادهای ژنو گردهم می‌آورد تا در محیطی غیرسیاسی درباره اقدامات عرصه بشردوستانه بحث و تصمیم‌گیری نمایند:

جمعیت‌های ملی (در حال حاضر ۱۹۱ جمعیت ملی)

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ

فدراسیون بین‌المللی

دولت‌های امضاء کننده قراردادهای ژنو

کنفرانس بین‌المللی اصولاً هر ۴ سال یک بار برگزار می‌شود اما برخی اوقات بنا به دلایلی برگزاری آن به تعویق افتاده و یا زودتر انجام می‌پذیرد. سازمان‌های دولتی و غیردولتی زیادی در کنفرانس بین‌المللی عنوان ناظر شرکت می‌جویند. هر یک از هیئت‌های نمایندگی حاضر در کنفرانس بین‌المللی تنها دارای یک رأی هستند.

وظایف کنفرانس بین‌المللی عبارتند از:

- ۱ کنفرانس بین‌المللی به وحدت و اتحاد نهضت و بارعایت کامل اصول بنیادین به دستیابی به مأموریت نهضت کمک می‌کند.
- ۲ کنفرانس بین‌المللی به توسعه و رعایت حقوق بین‌الملل بسردستانه و همچنین دیگر مبناق‌های بین‌المللی مورد علاقه نهضت کمک می‌نماید.
- ۳ کنفرانس بین‌المللی بر حسب توانمندی فردی و توزیع عادلانه جغرافیایی اعضای کمیسیون دائمی را طی انتخابات منصوب می‌نماید.
- ۴ کنفرانس بین‌المللی وظایف کمیته بین‌المللی و فدراسیون بین‌المللی را مشخص و تعیین می‌نماید.
- ۵ کنفرانس بین‌المللی زمان فعالیت ارکان فرعی کنفرانس را تأیید می‌نماید.

زمان و مکان برگزاری کنفرانس بین‌المللی توسط کمیسیون دائمی مشخص می‌گردد مگر آنکه در نشست قبلي کنفرانس در خصوص زمان و مکان نشست آتی کنفرانس تصمیم‌گیری شده باشد. تمامی شرکت کنندگان در کنفرانس بین‌المللی باید به اصول بنیادین احترام بگذارند.

۲. شورای نمایندگان

شورای نمایندگان نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر رکنی است که در آن نمایندگان تمامی بخش‌های نهضت گردش می‌أیند تا در خصوص موضوعات مورد علاقه نهضت باهمدیگر به گفتگو بپردازنند.

جمعیت‌های ملی، کمیته بین‌المللی صلیب سرخ و فدراسیون بین‌المللی در شورای نمایندگان حضور دارند. از آنجا که شورای نمایندگان اجلاس ارکان خود نهضت است، از این رو دولت‌ها در آن حضور ندارند. شورای نمایندگان در هنگام برگزاری هر کنفرانس بین‌المللی و مجمع عمومی تشکیل جلسه می‌دهد. هر سه نمایندگی جمعیت‌های ملی، کمیته بین‌المللی صلیب سرخ و فدراسیون بین‌المللی از یک رأی در تصمیم‌گیری‌های شورا برخوردار می‌باشند. شورای نمایندگان پیش از افتتاح هر کنفرانس بین‌المللی وظایف ذیل را بر عهده دارد:

۱
پیشنهاد افراد به کنفرانس بین‌المللی جهت احراز پست‌هایی که در اساسنامه ذکر شده است. (رئیس و نواب رئیس کنفرانس و کمیسیون‌ها و گزارشگران کمیسیون‌ها)

۲
تصویب دستور کار موقت کنفرانس بین‌المللی

علاوه بر جمعیت‌های ملی شرکت کننده در شورای نمایندگان، آن دسته از جمعیت‌های ملی که در پروسه شناسایی هستند نیز می‌توانند در نشست‌های شورای نمایندگان حضور داشته باشند مگر آنکه شورای نمایندگان تصمیم دیگری بگیرد. شورای نمایندگان باید قطعنامه‌های خود را با اجماع به تصویب برساند. در صورت عدم دستیابی به اجماع امکان تصویب قطعنامه‌ها بنابر رویه‌های اجرایی وجود خواهد داشت. (۲/۳ آرای شرکت کننده‌گان در نشست)

۳. کمیسیون دائمی

- کمیسیون دائمی، «امین» کنفرانس بین‌المللی است و مسئولیت آماده‌سازی آن را به عهده دارد. کمیسیون دائمی مرکب از نه عضو به شرح زیر است:
- پنج عضو به انتخاب کنفرانس بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر
 - دو عضو از کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، که یکی از آنها رئیس کمیته خواهد بود.
 - دو عضو از فدراسیون بین‌المللی، که یکی از آنها رئیس فدراسیون خواهد بود.

عمده وظایف آن عبارتند از:

- انتخاب زمان و مکان برگزاری کنفرانس بین‌المللی
- تهییه برنامه کنفرانس بین‌المللی
- آماده ساختن دستورکار موقت کنفرانس بین‌المللی جهت ارائه به شورای نمایندگان
- تهییه لیست ناظران در کنفرانس بین‌المللی

کمیسیون دائمی اعطاء جایزه هاتری دونان را مدیریت می‌کند و هر گونه پرسش درخصوص نهضت را به شورای نمایندگان ارجاع می‌دهد. کمیسیون دائمی می‌تواند در صورت وجود اجماع میان اعضاء، ارکان موردى رادر هنگام ضرورت ایجاد نماید. قابل ذکر است کمیسیون در سال ۳ بار تشکیل جلسه می‌دهد.

حقوق بین‌الملل بشردوستانه (IHL)

تعريف حقوق بین‌الملل بشردوستانه

حقوق، دانشی است که از طریق تنظیم قوانین و مقررات، روابط افراد را با یکدیگر تنظیم می‌کند و سامان می‌بخشد، حقوق بین‌الملل هم به وضع قواعد می‌برداید، اما اصول و قواعدی که حقوق بین‌الملل در بی‌تنظیم آنهاست اساساً روابط دولت‌ها را با یکدیگر تنظیم می‌سازد.

حقوق بین‌الملل بشردوستانه (که با عنوان حقوق جنگ هم شناخته می‌شود) یکی از شاخه‌های حقوق بین‌الملل است. حقوق بین‌الملل بشردوستانه در بردارنده دو مفهوم اصلی است؛ اول اینکه اعلام می‌کند که هنگام در گرفتن درگیری مسلحانه، حق دولت‌ها در انتخاب روش‌ها و سلاح‌های جنگی نامحدود نیست و آنها فقط می‌توانند از آن دسته از روش‌ها و سلاح‌های جنگی استفاده کنند که رنج زاید و غیرانسانی ایجاد نکنند.

دوم اینکه، از حیات، سلامت و کرامت انسان‌هایی که در درگیری مشارکت نکرده یا به مشارکت خود در درگیری پایان داده‌اند (شامل غیرنظامیان، اسیران جنگی، مجروهان و بیماران) حمایت می‌کنند.

براساس این دو هدف در گذشته حقوق بین‌الملل بشردوستانه از دو شاخه جداگانه تشکیل می‌شد. با این تفاسیر، حقوق بشردوستانه (به عنوان شاخه‌ای از حقوق جنگ یا حقوق بین‌الملل مخاصمات مسلحانه) مجموعه اصول و قواعدی است که ضمن تعیین حقوق حمایت از افراد انسانی اعم از روزمند یا غیررژمند (غیرنظامی) و اموال غیرنظامی و حقوق طرف‌های متخاصم در مخاصمات مسلحانه اعم از بین‌المللی یا غیربین‌المللی تکالیف افراد انسانی و طرف‌های متخاصم را نیز در آن مخاصمات مشخص می‌کند.

مروایی بر تحول تاریخی حقوق بین‌الملل بشردوستانه

مقررات حقوق بشردوستانه ریشه در تاریخ دارد. زیرا از ابتدای حیات جوامع بشری تاکنون همواره جنگ بین انسان‌ها وجود داشته و جنگ‌ها همیشه تابع نوعی مقررات بوده‌اند. مثلاً در لوح حمورابی قواعدی در مورد نحوه هدایت در گیری‌ها آمده است.

کتب آسمانی قرآن و انجیل هم در بردارنده قواعدی در مورد جنگ‌ها هستند. قرآن مجید در این میان موقعیتی ممتاز دارد و در آن به کرات بر رعایت اصول انسانی در هدایت و اداره جنگ‌ها تاکید شده است. همچنین در احادیث و روایات اسلامی نمونه‌هایی متعالی از قواعد حقوق بشردوستانه به چشم می‌خورد. اما این قواعد حقوقی، جنبه عرفی داشته و تدوین نشده بودند.

نخستین قانون بشردوستانه مدون و منظمی که از سوی یک دولت برای نیروهای مسلح تدوین شد، مجموعه قوانین لیبر بود. این مجموعه قوانین توسط دولت ایالات متحده آمریکا در سال ۱۸۶۳ تصویب شد و هدف آن تنظیم رفتار سربازانی بود که در ایالات متحده در گیر جنگ‌های داخلی بودند. اما این قانون هم جنبه داخلی داشت و فقط در ایالات متحده قابل اجرا بود.

اما منادی حقوق بین‌الملل بشردوستانه به مفهوم امروزی آن، هنری دونان بود. وی در سال ۱۸۵۹ پس از مشاهده جنگی خونین میان سربازان فرانسه و اتریش در محلی به نام سولفرینو، به شدت تحت تأثیر خشونت و رفتارهای غیرانسانی انجام شده در این جنگ قرار گرفته و پس از خاتمه جنگ، کتابی با عنوان "خطارات سولفرینو" به رشته تحریر درآورد. او در این کتاب ضمن نکوهش رفتارهای غیرانسانی، پیشنهاد تصویب یک معاهده بین‌المللی برای کاهش خشونت در جنگ‌ها و فراهم‌آوردن زمینه امداد ماجروحان و بیماران جنگ‌ها را ارائه داد. او همچنین پیشنهاد کرد که کمیته‌ای برای به اجرا گذاشتن این معاهده بین‌المللی ایجاد شود کنوانسیون ژنو ۱۸۶۴ به عنوان اولین کنوانسیون حقوق بشردوستانه به موضوع بهبود شرایط ماجروحان در میدان‌های نبرد محدود شد. اما از آن پس ده‌ها معاهده و سند بین‌المللی با مضامین حقوق بشردوستانه به تصویب دولت‌ها رسید.

منابع حقوق بین‌الملل بشردوستانه

حقوق بشردوستانه اساساً دارای ریشه‌های عرفی است، اما سابقه تدوین و جمع‌آوری قواعد آن به قرن هفدهم میلادی باز می‌گردد. منابع حقوق بشردوستانه را می‌توان در قالب معاهدات، عرف، اصول کلی حقوقی و آثار حقوقی علماء و دانشمندان حقوقی دسته‌بندی کرد که ذیلاً به تفصیل مورد اشاره قرار می‌گیرند.

الف - معاهدات:

مهمنترین و موثرترین منابع حقوق بشردوستانه معاهدات هستند. مهمترین معاهدات بشردوستانه را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد:

معاهدات لاهه

معاهدات ژنو

سایر معاهدات

۱

۲

۳

۱- معاهدات لاهه: شامل دو عهدنامه ۱۸۹۹ و عهدنامه‌های ۱۹۰۴ و ۱۹۰۶ و ۱۹۰۷ می‌باشد. بسیاری از مقررات عهدنامه‌های مذکور جنبه عرفی پیدا کرده‌اند.

۲- مهمترین معاهدات تشکیل دهنده **معاهدات ژنو** عبارتند از:

عهدنامه ۱۲ اوت ۱۹۴۹ مربوط به بهبود وضعیت مجروحان و بیماران نیروهای مسلح در خشکی

عهدنامه ۱۲ اوت ۱۹۴۹ مربوط به بهبود وضعیت مجروحان و بیماران و مصدومان دریابی نیروهای مسلح در دریا

عهدنامه ۱۲ اوت ۱۹۴۹ مربوط به رفتار با زندانیان یا اسیران جنگی

عهدنامه ۱۲ اوت ۱۹۴۹ مربوط به حمایت از افراد غیرنظامی در زمان جنگ

پروتکل‌های الحقیقی اول و دوم مصوب ۸ زوئن ۱۹۷۷ مربوط به مخاصمات مسلحه بین‌المللی و مخاصمات مسلحه غیربین‌المللی

۳. سایر معاهدات: معاهدات متعدد دیگری در خصوص مباحث و موضوعات حقوق بشر دوستانه وجود دارند که اهم آنها ذیلاً مورد

اشارة قرار می‌گیرد:

کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه برای حمایت از اموال فرهنگی در زمان مخاصمات مسلحه :

۳-۱

کنوانسیون منع یا محدودیت استفاده از سلاحهای شیمیایی (۱۹۸۰) :

۳-۲

کنوانسیون منع تکمیل، تولید و ذخیره سازی و کاربرد سلاحهای شیمیایی و نابودسازی آنها (۱۹۹۳) :

۳-۳

کنوانسیون منع ذخیره سازی، تولید و تجارت میمنهای ضد نفوذ و منع استفاده و نابودسازی آنها (۱۹۹۷) :

۳-۴

اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری (ICC-۱۹۹۸) :

۳-۵

پروتکل الحقیقی به کنوانسیون حقوق کودک در مورد منوعیت بکارگیری کودکان در مخاصمات مسلحه (۲۰۰۰) :

۳-۶

ب- عرف:

عرف جایگاه مهم و رفیعی در حقوق بشر دوستانه دارد، به طوریکه طی سال‌های اخیر کمیته بین‌المللی صلیب سرخ مجموعه خاصی را تحت عنوان "حقوق بین‌الملل بشردوستانه عرفی" تدوین و نشر نموده است.

ج - اصول کلی حقوقی:

لازم به ذکر است که بسیاری از قواعد عرفی و معاہدات بشردوستانه بر اصول کلی حقوقی مبتنی است؛ اصول کلی حقوقی قابل اجراء در حقوق بشردوستانه عبارتند از: اصل وفای به عهد، اصل حسن نیت، اصل عدالت و انصاف، اصل منع سوء استفاده از حق، اصل جبران کامل خسارت و شایان ذکر است که امروز اکثر اصول کلی حقوقی به قواعد آمره تبدیل شده‌اند.

د- آثار دانشمندان:

کتاب "حقوق جنگ و صلح" اثر "هوگو گروسیوس" به سال ۱۶۲۰ میلادی

کتاب "حقوق و دادرسی جنگی، حقوق مدنی بیگانگان و مسائله یکسانی تفسیر" اثر ریچارد زوخ استاد دانشگاه آکسفورد به سال ۱۶۵۰

کتاب "مسائل حقوق عمومی" اثر وان بینکر شوک هلندی به سال ۱۷۳۷ میلادی

(این کتاب در دو بخش تهیه شده است که بخش نخست آن به قواعد جنگی، از جمله قواعد حقوق بشردوستانه پرداخته است)

اصول اساسی حقوق بین‌الملل بشردوستانه

در حقوق بین‌الملل بشردوستانه اصول ذیل به عنوان اصول اساسی نگریسته می‌شوند:

۱. اصل رفتار انسانی و عدم تبعیض

منظور از این اصل آن است که با همه انسان‌ها باید رفتاری انسانی و بدون هر گونه تبعیض ناشی از جنسیت، ملیت، نژاد، مذهب یا عقاید سیاسی صورت گیرد.

۲. اصل ضرورت نظام

هر فعالیت نظامی باید بر اساس دلایل نظامی توجیه شده باشد. فعالیتی که فاقد ضرورت نظامی باشد ممنوع است. این بدان معناست که حمله به غیرنظامیان و کسانی که خارج از صحنه نبرد قرار دارند ممنوع است زیرا با این کار هیچ مزیت نظامی به دست نمی‌آید همچنین هر اقدامی که بر حسب ضرورت برای انهدام اموال دشمن به عمل می‌آید باید با قواعد مربوط به تمایز و تناسب مطابقت داشته باشد.

۳. اصل محدودیت

معنای این اصل آن است که استفاده از سلاح‌های غیرضروری یا جراحات بیش از حد لزوم وارد نمایند، ممنوع است.

۴. اصل تفکیک

باید بین افراد و اموال نظامی و غیرنظامی تفکیک صورت گیرد از آنجا که حمله به افراد و اموال غیرنظامی ممنوع است توجه تفکیک آن است که از این افراد و اموال حمایت لازم به عمل خواهد آمد.

۵. اصل تناسب

خدمات اتفاقی ناشی از یک حمله در مقایسه با مزیت نظامی مستقیم و قطعی که از آن حمله انتظار می‌رود باید بیشتر باشد. دیوان بین‌المللی دادگستری نیز در ارتباط با اصول حاکم بر ابزارها و سلاح‌های جنگی در پارگراف ۹۰ رای مشورتی ۱۹۹۶ خود در مورد کاربرد سلاح‌های هسته‌ای اعلام کرد که دو اصل تفکیک و تناسب اصول اساسی حقوق بشر دوستانه می‌باشند.

۶. اصل حسن نیت

در هر گونه مذاکره میان طرفین متخاصل، اصل حسن نیت باید رعایت شود.

تفاوت "حقوق بین‌الملل بشردوستانه" و "حقوق توسل به زور"

شاید این پرسش مطرح شود که آیا حقوق بشردوستانه، اصل توسل به زور و اقدام به جنگ را ممنوع می‌کند؟ باید گفت که پاسخ این سوال منفی است. در حقیقت شاخه دیگری از حقوق بین‌الملل تحت عنوان حقوق توسل به زور یا حقوق بر جنگ (Jus ad bellum) در مورد ممنوعیت توسل به جنگ بحث می‌کند.

حقوق بین‌الملل بشردوستانه یا حقوق در جنگ (Jus in Bellum) می‌کوشد با وضع مقرراتی، از خشونت بی‌اندازه و غیرضروری در جنگ‌ها جلوگیری کند. برای رسیدن به این منظور، حقوق بین‌الملل بشردوستانه، حق دولتها را در انتخاب سلاح‌ها و روش‌های جنگی محدود و از قربانیان درگیری‌های مسلحانه حمایت می‌کند. در حقوق بین‌الملل بشردوستانه هیچ توجیهی به علت جنگ و قانونی یا غیرقانونی بودن آن نمی‌شود و تنها مستله مورد نظر، حمایت از قربانیان جنگ و کاهش خشونت‌ها در مخاصمات مسلحانه است. این همان چیزی است که با عنوان (حقوق در جنگ) یا حقوق بشردوستانه شناخته می‌شود.

تا پایان جنگ جهانی اول، جامعه بین‌المللی جنگ را ممنوع و غیرقانونی نمی‌دانست. در آن زمان، جنگ راهی معمول برای حل اختلافات دولتها بود. اما پس از جنگ جهانی اول تلاش‌هایی برای ممنوع کردن جنگ آغاز شد و سرانجام منشور سازمان ملل متحد که در سال ۱۹۴۵ به تصویب دولت‌ها رسید توسل به جنگ را جز در حالت دفاع از خود ممنوع و غیرقانونی اعلام کرد.

مناسبات حقوق بین‌الملل بشر و حقوق بین‌الملل بشردوستانه

حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بشردوستانه مکمل یکدیگرند. هر دو به دنبال حمایت از فرد هستند اما این کار را در شرایط مختلف و به شکل‌های متفاوت انجام می‌دهند.

حقوق بشر همواره و در همه شرایط اعم از جنگ و صلح از افراد حمایت می‌کند. مقررات حقوق بشر در صدد هستند دولتها را وادار سازد تا حقوق افراد را محترم شمرده و رعایت آن را تضمین کنند.

شایان ذکر است مقررات حقوق بشر در زمان جنگ هم لازم الاجرا هستند. اما همه انواع حقوق بشر اعتبار یکسانی ندارند. برخی از انواع حقوق بشر هستند که در هیچ شرایطی و به هیچ وجه قابل تعليق نیستند. به این گروه از حقوق بشر "هسته سخت یا حقوق بنیادین بشر" می‌گویند. در مقابل برخی از انواع حقوق بشر هم وجود دارند که دولتها می‌توانند در شرایط اخسوس‌ترانی، موقعتاً و با ارائه دلیل موجه آنها را به حالت تعليق درآورند. نمونه این قبيل حقوق، حق آزادی رفت و آمد و آزادی اجتماعات است.

در زمان وقوع مخاصمات مسلحانه اعم از بین‌المللی و غیر بین‌المللی، قواعد و مقررات حقوق بین‌الملل بشردوستانه قابلیت اجرایی پیدا می‌کنند که هدف آن حمایت از قربانیان جنگ‌ها و تنظیم نحوه هدایت مخاصمات است.

یکی دیگر از اهداف اصلی حقوق بین‌الملل بشردوستانه حمایت از حیات، سلامت و کرامت غیرنظامیان و رزمندگانی است که صحنه درگیری را ترک کرده‌اند. همچنین حقوق بین‌الملل بشردوستانه حق طرفهای درگیری را در انتخاب روش‌ها و سلاح‌های جنگی محدود می‌کند. به این ترتیب می‌توان گفت که حقوق بین‌الملل بشردوستانه از "هسته سخت" حقوق بشر در زمان وقوع درگیری‌های مسلحانه حمایت می‌کند. این حمایت‌های اصلی شامل حق حیات، ممنوعیت بندگی و بردگی، ممنوعیت شکجه و رفتارهای غیرانسانی و ممنوعیت عطف به ما سبق شدن قانون است. این حمایت‌های اصلی در هیچ حالتی قابل تعليق نیستند. اگر مجموعه‌ای از این حقوق غیرقابل نقض را گردهم آوریم، مشخص می‌شود که هم حقوق بشر و هم حقوق بشردوستانه از برخی حقوق بنیادین حمایت می‌کنند.

قلمرو اجرایی حقوق بین‌الملل بشردوستانه

حقوق بین‌الملل بشردوستانه در شرایط ذیل قابل اعمال می‌شود:

منازعات مسلحانه بین‌المللی

منظور از منازعات مسلحانه بین‌المللی جنگ‌هایی است که در آن ارتش منظم دو دولت با یکدیگر وارد جنگ شوند.

منازعات مسلحانه غیربین‌المللی

منظور از منازعات مسلحانه غیربین‌المللی جنگ‌هایی است که در یک طرف آن نیروهای مسلح مخالف دولت و در طرف دیگر نیروهای مسلح دولتی قرار دارند. البته این نیروهای مسلح مخالف دولت باید سازمان یافته و دارای فرماندهی مسئول باشند.

بیش از این پروتکل دوم الحاقی ۱۹۷۷ مقرر میداشت که این گروه مسلح باید کنترل بخشی از سرزمین کشور را هم در دست داشته باشد اما این ضابطه اینکه تغییر کرده و اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری که در سال ۱۹۹۸ به تصویب رسیده می‌گوید که داشتن کنترل بر بخشی از سرزمین لازم نیست و فقط کافی است که در گیری این گروه مخالف دولت، مدتی طولانی در جریان باشد.

اما در شورش‌ها و اغتشاشات داخلی، حقوق بین‌الملل بشردوستانه قابل اجرا نیست. در حقیقت در این قبیل ناآرامی‌های داخلی که از شدت کمی برخوردارند و به حد یک جنگ مسلحانه داخلی نمی‌رسند، مقررات حقوق بشردوستانه قابلیت اجرا ندارند و در عوض مقررات حقوق داخلی کشور مربوطه و برخی مقررات حقوق شری لازم‌الاجرا هستند.

کمیته‌های ملی حقوق بین‌الملل بشردوستانه

قراردادهای ۱۹۴۹ ژنو و پروتکلهای ۱۹۷۷ آنها، معاهدات اصلی حاکم بر باری رسانی و حفاظت از قربانیان منازعات مسلحانه هستند. برای آنکه تضمین‌هایی که این معاهدات در بردارند تأمین شوند لازم است که دولتها، شروط آنها را تا آخرین حد ممکن اجرا کنند. اجرای این شروط مستلزم آن است که دولتها، شماری از قوانین و مقررات داخلی را وضع نمایند. همچنین، دولتها مکلفاند شناخت قراردادهای ژنو و پروتکل‌های آن را هرچه گسترشده‌تر اشاعه دهند. به دلیل طیف گسترده امور مربوط به این مسؤولیت‌ها اجرای فرآیند مقررات حقوق بین‌الملل بشردوستانه نیاز به هماهنگ‌سازی و حمایت از سوی همه بخش‌های دولتی و دیگر نهادهای مربوط دارد.

برای تسهیل اجرای این فرآیند، برخی از دولت‌ها کاری مشکل از نمایندگان وزارت خانه‌های خود ایجاد نمودند که غالباً کمیته‌های ملی و زارتی برای اجرای حقوق بین‌الملل بشردوستانه یا کمیته‌های ملی حقوق بشردوستانه نام گرفته‌اند و شمار آنها در حال حاضر به بیش از ۶۰ کمیته رسیده است. کار این کمیته‌ها، ارائه خدمات کمکی و مشورتی به حکومت در اجرا و اشاعه حقوق بین‌الملل بشردوستانه است.

کمیته ملی حقوق بشردوستانه جمهوری اسلامی ایران که آین نامه آن در سال ۱۳۷۸ به تصویب هیئت وزیران رسیده است. هم اینک در راستای ارائه خدمات مزبور انجام وظیفه می‌نماید. مقر کمیته مزبور، جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران و رئیس و دبیر آن، رئیس و دبیر کل کل جمعیت هلال احمر می‌باشد.

اصول

بنیادین

نهضت بین‌المللی

صلیب سرخ

و

هلال احمر

انسانیت

نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر که زاده آرزوی انسان برای پاری رسانی بعرضانه به زخمیان آورده‌گاهها بوده است، امروزه می‌کوشد، در ظرفیت ملی و بین‌المللی خود از الام انسان‌ها در هرجا پیشگیری کرده و یا از آن بکاهد و هدف آن عبارتست از حفاظت از زندگی و سلامت انسان‌ها و تضمین احترام به آنها.

نهضت به ترویج درک مقابل، دوستی، همکاری و صلح پایدار میان نیامی افراد می‌پردازد.

بی‌غرضی

نهضت در مورد ملت، نژاد، باورهای مذهبی و دیدگاه‌های طبقاتی یا سیاسی قاتل به تعیض نیست. تلاش آن بر تسکین الام افراد است و تنها رهنمون آن نیاز این گونه افراد و الیت دادن به فوری ترین موارد تکددستی و پریشانی است.

بی‌طرفی

به منظور تداوم برخورداری از اعتماد همگان، نهضت نمی‌تواند در مخاصمات جانب گیری کند و یا هیچگاه در درگیری‌هایی که ماهیت سیاسی، نژادی، مذهبی یا ایدئولوژیکی دارند، مداخله نماید.

استقلال

نهضت مستقل است. جمعیت‌های ملی در عین آنکه معین دولت‌های خود در خدمات پسردوسانه و تابع قوانین کشورهای متبع خود می‌باشند، اما باید همواره خود مختاری خود را حفظ کنند تا قادر باشند که مطابق بالا اصول نهضت عمل نمایند.

خدمات داوطلبانه

نهضت یک سازمان امدادی داوطلبانه است که انتگریه آن به هیچ وجه کسب منافع نمی‌باشد.

یگانگی

در هر کشوری تنها یک جمعیت صلیب سرخ یا هلال احمر می‌تواند وجود داشته باشد. این جمعیت می‌باید به روی همگان گشوده باشد و فعالیت‌های پسردوسانه خود را در سراسر قلمرو خود انجام دهد.

جهان شمولی

نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر که در آن همه جمعیت‌ها از جایگاهی برابر برخوردارند و عهده دار مستولیت‌ها و وظایف مشترکی در کمک به یکدیگر می‌باشند، نهضتی جهان شمول است.

جعیت حلال احر

جمهوری اسلامی ایران